

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна СИМАШКАЛО

Основи соціальної політики

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

23 "Соціальна робота"
232 "Соціальне забезпечення"
перший (бакалаврський)
Управління соціальною сферою

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри
соціальної економіки

Галина НАЗАРОВА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри *соціальної економіки*
Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробник:
Аграмакова Наталія Володимирівна, к.е.н., доц. кафедри соціальної економіки

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Сучасний стан розвитку України супроводжується появою гострих соціально-економічних проблем, які спричиняють серйозні зміни якості життя населення, що виявляється в скрутному економічному становищі населення країни, погіршенні фізичного здоров'я, скороченні середньої тривалості життя, збільшенні диференціації доходів різних груп населення, погіршенні соціальної захищеності, соціального забезпечення, зниженні реальної заробітної плати, середньої пенсії, розвитку небезпечної ситуації в галузях соціальної сфери тощо. Відсутність системного підходу до формування державної соціальної політики, державних соціальних гарантій, сучасного інструментарію вибору пріоритетів соціальної політики та механізмів її реалізації призвела до фрагментарності розв'язання нагальних соціальних проблем. Більшість заходів соціальної політики мають декларативний характер й у повному обсязі не реалізовані. Це обумовило актуальність ґрунтовного вивчення дисципліни «Основи соціальної політики».

Навчальна дисципліна «Основи соціальної політики» належить до обов'язкових навчальних дисциплін професійного циклу.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів системних професійних та соціально-особистісних компетентностей і уявлень щодо використання методичного апарату та інструментарію соціальної політики з урахуванням їх специфіки на сучасному етапі розвитку економіки України та оволодіння навичками прийняття оптимальних управлінських рішень в умовах ринкових відносин.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Право соціального забезпечення	Методи нарахування соціальних виплат
Соціологія	Основи наукових досліджень соціальних проблем
Демографія	Соціальний аудит та інспектування
Людський розвиток	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження.

СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави	РН 4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення.
СК9. Здатність до планування та реалізації заходів з проведення моніторингу і інспектування. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 5. Використовувати механізми призначення фінансової соціальної допомоги, пенсій.
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК 10. Здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги.	РН 6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 8. Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК 10. Здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги.	РН 11. Визначати соціальні проблеми та потреби і причини їх виникнення, тенденції розвитку, наслідки, соціальний стан певних категорій населення
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 12. Аналізувати ефективність соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах компетентності.
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК 10. Здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги.	РН 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 14. Визначати зміст співпраці з організаціями та установами з метою залучення їх до соціального захисту населення.
ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.	РН. 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.	РН 17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні
СК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. СК 10. Здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги.	РН 18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги
ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.	РН 22. Використовувати інформаційні технології у формуванні та розвитку системи соціального забезпечення.

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль № 1.

Теоретичні засади та пріоритети державної соціальної політики

Тема 1. Соціальна політика як наука і навчальна дисципліна

1.1. Сутність соціальної політики. Категорія “соціальна політика”. Соціальний інститут. Класифікація визначень соціальної політики держави. Мета, завдання, об’єкт, суб’єкти соціальної політики.

1.2. Принципи соціальної політики. Принцип пріоритету соціальних інтересів людини. Принцип соціальної справедливості. Принцип соціальної відповідальності. Принцип єдності об’єктивного і суб’єктивного в її реалізації. Принцип комплексності її реалізації. Принцип активного характеру. Принцип єдності централізованих та децентралізованих засад у реалізації соціальної політики.

1.3. Моделі соціальної політики. Ліберальна. Консервативно-корпоративістська. Соціально-демократична.

Тема 2. Державна політика у сфері соціального захисту населення України

2.1. Сутність та система соціального захисту населення України. Поняття «соціальний захист» в міжнародних актах, актах національного законодавства, в науковій та навчальній літературі. Мета, завдання, об’єкт, суб’єкт, інструменти соціального захисту. Система соціального захисту та її складові: соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги. Методологічні принципи.

2.2. Соціально вразливі верстви населення. Вразливі групи населення. Складні життєві обставини та чинники, що їх зумовлюють. Соціальний захист вразливих верств населення.

2.3. *Сутність та основні види державних соціальних допомог.* Сутність «соціальної допомоги». Категорії громадян, яким надається соціальна допомога: інваліди та інші особи, які не мають права на пенсію; інваліди з дитинства та діти-інваліди; малозабезпечені сім'ї; сім'ї з дітьми; внутрішньо переміщені особи. Принципи надання допомоги: категорійний і адресний. Система державної соціальної допомоги в Україні.

Тема 3. Державні соціальні стандарти і гарантії

3.1. *Поняття, мета встановлення, принципи формування державних соціальних стандартів.* Визначення державних соціальних стандартів, їх компоненти. Основні риси державних соціальних стандартів. Державні соціальні стандарти в сфері соціального забезпечення. Аспекти державних соціальних стандартів. Мета та завдання державних соціальних стандартів. Принципи державних соціальних стандартів. відповідно до рівня правової регламентації та суб'єктів стандартизації.

3.2. *Система і класифікація соціальних нормативів.* Класифікація соціальних нормативів за характером задоволення соціальних потреб та за рівнем їх задоволення. Сфера застосування державних соціальних стандартів і нормативів. Соціальні стандарти та нормативи залежно від сфери впливу. Соціальні стандарти та нормативи відповідно до рівня правової регламентації та суб'єктів стандартизації.

3.3. *Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт.* Сутність прожиткового мінімуму. Закон України «Про прожитковий мінімум». Диференціація прожиткового мінімуму залежно від вікового критерію або ж залежно від соціальної та демографічної групи особи. «Методика визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення». Прожитковий мінімум 2020. Сфери застосування прожиткового мінімуму.

3.4. *Державні соціальні гарантії.* Категорія «соціальні гарантії». Державні соціальні гарантії. Види державних соціальних гарантій: основні державні соціальні гарантії та інші державні соціальні гарантії. Окремі види державних соціальних гарантій. Мінімальний розмір заробітної плати. Мінімальний розмір пенсії за віком. Мінімальна пенсія. Неоподаткований мінімум доходів громадян. Податкова соціальна пільга.

Тема 4. Нормативно-правова база соціальної політики

4.1. *Поняття та загальна характеристика права людини на соціальний захист.* Сутність «права на соціальний захист». Зміст конституційного права. Характеристика змісту права на конкретний вид соціального захисту. Зміст права на соціальний захист. Обсяг права людини на соціальний захист. Межі права на соціальний захист.

4.2. *Конституційні соціальні права людини.* Конституційні норми соціального захисту. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

4.3. *Право на соціальний захист у міжнародно-правових актах.* Правові акти, що прийняті міжнародним співтовариством. Міжнародні соціальні стандарти та їх групи. Міжнародні стандарти в сфері соціального захисту. Основні параметри міжнародного стандарту щодо соціального захисту. Міжнародні акти що є основою основних форм і джерел права соціального захисту.

4.4. *Національні нормативно-правові акти в системі соціального захисту.* Закони як форма права соціального захисту. Конституція України як основний закон Української держави. Закони, що стосуються сфери загальнообов'язкового державного соціального страхування та недержавного пенсійного страхування. Закони, що стосуються надання державної соціальної допомоги. Закони, що стосуються порядку надання соціальних послуг. Підзаконні акти як форма права соціального захисту.

4.5. *Локальні нормативні правові акти як форма права соціального захисту економічно активного населення.* Локальні акти нормативного характеру. Локальні ненормативні акти.

Тема 5. Державна соціальна політика у сфері праці

5.1. *Сутність соціального захисту економічно активного населення.* Сутність поняття «Соціальний захист економічно активного населення». Економічно активне населення.

5.2. *Державна політика у сфері зайнятості населення.* Реалізація державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття Міністерством соціальної політики. Державна служба зайнятості. Захист молоді на ринку праці. Мінімальна заробітна плата. Мінімальні гарантії держави з точки зору соціального захисту економічно активного населення.

5.3. *Регулювання міграції населення з метою забезпечення соціального захисту трудових мігрантів.* Міграційні трудові потоки населення. Ліцензування посередницької діяльності з працевлаштування за кордоном. Нормативно-правове регулювання регулювання міграції населення.

Тема 6. Соціальне партнерство та соціально-трудові конфлікти

6.1. *Сутність СТВ.* Загальна характеристика їх системи. Сутність, характеристика та елементи СТВ як системи. Характер взаємодії сторін та суб'єктів соціально-трудова відносин. Характеристика рівнів (індивідуальний, колективний, змішаний), предметів, принципів і типів (патерналізм, соціальне партнерство, дискримінація, конфлікт) СТВ.

6.2. *Сутність соціального партнерства та суб'єкти соціального партнерства.* Передумови виникнення соціального партнерства та його принципи. Роль МОП у розвитку соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства. Принцип «трипартізму» у соціальному партнерстві. Правові та організаційні проблеми становлення соціального партнерства в Україні.

6.3. *Сутність та управління трудовими конфліктами соціально-трудова сфері.* Сутність трудових конфліктів. Управління трудовими конфліктами. Категорії конфліктів: індивідуальна та колективна трудова суперечка. Модель конфлікту. Модель конфлікту як процесу. Тактика поведінки в конфлікті. Стратегія поведінки в конфлікті.

Тема 7. Політика у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування

7.1. *Основні поняття загальнообов'язкового державного соціального страхування.* Сутність «Загальнообов'язкового державного соціального страхування». Принципи, суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування.

7.2. *Організація та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.* Страхові фонди як органи, які здійснюють керівництво та управління за визначеними законом видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Управління страховими фондами. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

7.3. *Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.* Види соціальних послуг та матеріального забезпечення за кожним страхуванням: пенсійне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; медичне страхування; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; інші види страхування, передбачені законами України.

7.4. *Зарубіжний досвід соціального страхування.* Державні пенсійні моделі. Модель соціального страхування Бісмарка. Універсальна соціальна модель для громадян. Англо-американська модель «залишкового добробуту». Пенсійне забезпечення населення в Німеччині. Пенсійна система Франції та Італії. Пенсійні системи США і Великобританії тощо.

Змістовний модуль № 2.
Соціальна політика по відношенню до окремих
вразливих верств населення

Тема 8. Основні напрями та шляхи реалізації соціальної політики щодо соціально вразливих верств населення

8.1. *Соціально вразливі верстви населення.* Вразливі групи населення. Складні життєві обставини та чинники, що їх зумовлюють. Соціальний захист вразливих верств населення.

8.2. *Соціальні послуги для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також осіб, котрі проживають на непідконтрольній території, та пересікають лінії зіткнення для отримання послуг на території України.* Визначення термінів. Нормативно-правова база. Житлові права. Надання щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату за житлово-комунальні послуги. Виплата грошової компенсації на придбання житла. Захист прав дитини, переміщеної з тимчасово окупованих територій.

8.3. *Соціальні послуги щодо окремих соціально вразливих верств населення.* Соціальний захист бездомних осіб. Державна підтримка засуджених. Державна підтримка людей похилого віку. Державна молодіжна політика. Державна підтримка жінок.

Тема 9. Соціальна політика по відношенню до людей з обмеженими можливостями

9.1. *Поняття «особа з інвалідністю».* Конвенція ООН про права інвалідів. "Людина з інвалідністю", "дитина з інвалідністю". Європейська соціальна хартія (переглянута) щодо забезпечення осіб з інвалідністю. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Види соціального захисту осіб з інвалідністю.

9.2. *Моделі інвалідності.* Моральна модель. Благодійна модель. Медична модель. Реабілітаційна модель. Економічна модель. Соціальна модель. Правозахисна модель.

9.3. *Громадські організації осіб з інвалідністю та їх особливості.* Внесок у розвиток відкритого, демократичного суспільства громадських організацій. Історія розвитку міжнародних та українських громадських організацій людей з інвалідністю. Принципи участі громадськості. Рівні участі громадськості.

9.4. *Соціально-побутові та медико-соціальні аспекти захисту осіб з інвалідністю.* Державна програми соціально-побутового, матеріального та медичного забезпечення осіб з інвалідністю: грошові виплати, забезпечення медикаментами, технічними й іншими засобами, а також шляхом надання послуг з медичної, соціальної реабілітації, побутового та торговельного обслуговування.

9.5. *Зайнятість осіб з інвалідністю.* Гарантії щодо зайнятості осіб з інвалідністю (Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»). Право працювати. Система квотування робочих місць. Розвиток нетрадиційних гнучких форм зайнятості осіб з інвалідністю. Нормативне підґрунтя для забезпечення працевлаштування інвалідів. Право на пільгові умови праці.

Тема 10. Державна підтримка сімей з дітьми, малозабезпечених та багатодітних сімей в Україні

10.1. *Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами.* Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми». Підстава для призначення допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами. Матеріальна допомога аспірантам, докторантам, клінічним ординаторам, студентам вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації та професійно-технічних навчальних закладів. Декретна допомога для безробітних.

10.2. *Допомоги при народженні дитини.* Умови щодо надання допомоги при народженні дитини. Документи для призначення допомоги при народженні дитини в органи праці та соціального захисту населення. «Пакет малюка». «Муніципальна няня».

10.3. *Допомога на дітей одиницям матерям.* Право на допомогу на дітей одиницям матерям. Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей одиницям матерям до органу праці та соціального захисту населення.

10.4. *Допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.5. *Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям інвалідам.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.6. *Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям з дітьми.* Розмір виплат. Розрахунок доходу сім'ї при оформленні допомоги. Розмір доходу, який враховується при оформленні малозабезпеченості. Термін виплати грошової допомоги малозабезпеченим сім'ям. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.7. *Соціальна допомога по втраті годувальника.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.8. *Допомога на дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів.* Розмір виплат. Документи для одержання допомоги на дітей до органу праці та соціального захисту населення.

10.9. *Підтримка багатодітних сімей.* Державна підтримка багатодітних сімей. Указ Президента України «Про заходи щодо поліпшення становища багатодітних сімей». Форми соціального захисту багатодітних сімей. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних і неповних сімей». Заходи та форми соціального захисту неповних та багатодітних сімей.

Тема 11. Державна молодіжна політика та гарантії соціального захисту молодих громадян

11.1. *Молодь на ринку праці як об'єкт соціальної політики.* Соціально-демографічна група «молодь». Соціальна підтримка молоді. Працевлаштування молоді. чинники, що впливають на працевлаштування молоді. Державне регулювання молодіжного ринку праці.

11.2. *Європейська модель регулювання ринку праці.* Світові стандарти забезпечення зайнятості в Європейському Союзі. Європейська соціальна модель. Мета, завдання, основні функції соціальної політики держави в країнах ЄС. Фінансові інструменти ЄС у сфері зайнятості. Основні заходи гнучкої політики зайнятості в ЄС.

11.3. *Досвід країн Європи щодо соціальної підтримки працевлаштування молоді.* Стратегія «Європа-2020». Програма «Молодіжний рух». Основні напрямки програми країн ЄС «Молодіжна гарантія». Стратегії попиту спрямовані на підвищення рівня попиту на ринку праці на молоду робочу силу.

11.4. *Сучасний стан державної молодіжної політики в Україні та визначення напрямів її реформування.* Молодіжна політика як пріоритетний напрям діяльності держави. Програма «Молодь України». Стратегія розвитку державної молодіжної політики. Реформування молодіжної політики в Україні. Дорожня карта реформування молодіжної сфери.

11.5. *Аналіз зайнятості та безробіття молоді на ринку праці України.* Динаміка показників економічно активного населення. Рівень зайнятості населення молодого віку. Проблема молодіжного безробіття. Міграція економічно активного населення України. Активність молоді у міграційних процесах.

Тема 12. Соціальна політика щодо підтримки людей похилого віку

12.1. *Пенсійне забезпечення в Україні. Фінансовий стан Пенсійного фонду.* Сучасна пенсійна система України. Нормативно-правова основа пенсійного забезпечення. Сутність поняття пенсія. Мінімальна пенсія. Пенсійна система. Пенсійне забезпечення. Суб'єкти

пенсійної системи та пенсійного забезпечення. Складові багаторівневої системи пенсійного забезпечення.

12.2. *Види пенсій як соціально-економічної категорії та критерії їх призначення.* Характерні риси пенсії. Загальні умови пенсійного забезпечення громадян. Види трудових пенсій: за віком; з інвалідності; у разі втрати годувальника; за вислугу років.

12.3. *Змістовність і завдання реформування пенсійної системи в Україні.* Основні чинники незадовільного функціонування української пенсійної системи: Складна демографічна ситуація та негативні тенденції її розвитку, макроекономічний стан держави, високий рівень «тінізації економіки», значна «тінізація» виплат працівникам, високий рівень трудової міграції, недостатня проінформованість населення щодо проведення пенсійного реформування. Мета реформування пенсійної системи.

12.4. *Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення населення.* Загальна тенденція реформування пенсійних систем Європейського Союзу. Основні показники пенсійної системи деяких країн світу. Досвід Німеччини, Греції, Іспанії, Великої Британії, Нідерландів та інших країн.

12.5. *Недержавне пенсійне забезпечення.* Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Недержавні пенсійні фонди. Система недержавного пенсійного забезпечення. Причини повільного розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Тема 13. Благодійність та волонтерська діяльність

13.1. *Благодійність.* Сутність благодійності (доброчинності). Філантропія. Меценатство. Волонтерство або волонтерська діяльність. Гуманітарна допомога. Соціальне підприємництво. Спонсорство. Гранти. Бенефіціар. Благодійна організація. Види благодійної діяльності. Види благодійної допомоги.

13.2. *Волонтерська діяльність.* Закон України «Про волонтерську діяльність». Сутність волонтерської діяльності. Напрями, шляхи та види волонтерської діяльності.

13.3. *Гуманітарна допомога.* Закон України «Про гуманітарну допомогу». Сутність гуманітарної допомоги. Суб'єкти гуманітарної допомоги: донори (іноземні, вітчизняні) та отримувачі гуманітарної допомоги, набувачі гуманітарної допомоги.

Тема 14. Соціальна відповідальність бізнесу

14.1. *Сутність та структура соціальної відповідальності бізнесу (СВБ).* Визначення соціальної відповідальності бізнесу. Визначення категорії «соціальна відповідальність» на міжнародному рівні. Економічна відповідальність особи (групи, колективу тощо). Правова відповідальність. Екологічна відповідальність. Культурно-етична відповідальність. Філантропічна (благодійність, заступництво нужденним) відповідальність.

14.2. *Характеристика суб'єктів та об'єктів СВБ.* Об'єкти СВБ. Суб'єкти: суб'єкти підприємницької діяльності (фізичні та юридичні особи); органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; об'єднання роботодавців усіх рівнів; профспілки всіх рівнів; громадські організації, в т.ч. благодійні фонди. Соціальний звіт. Взаємозв'язок рівнів, етапів впровадження та показників оцінки СВБ.

14.3. *Стейкхолдери СВБ.* Держава. Громадськість. Підприємства-конкуренти. Покупці. Бізнес-партнери. Персонал. Власник, топ-менеджери.

14.4. *Соціальний пакет підприємства (установи, організації).* Сутність «соціального пакету». Основні характерні риси соціального пакета. Складові соціального пакету.

Перелік практичних занять, а також запитань і завдань до самостійної роботи наведені у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

Серед методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти використовуються: проблемні лекції (теми 3, 11), дискусії (теми 5, 11), презентації (теми 8, 11), робота в малих групах (теми 2, 13), ділові ігри (теми 1, 6, 13), міні-тренінги (теми 9).

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни "Основи соціальної політики" здійснюється за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового іспиту, відповідно до графіку навчального процесу (максимальна кількість балів – 40, мінімальна кількість балів – 25, за якої іспит вважається складеним).

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час практичних та семінарських занять:

вирішення компетентнісно-орієнтованих завдань (від 2 до 4 балів за завдання) за умови правильного виконання студентом практичних завдань. Кількість завдань – 8, максимальна кількість балів за усі завдання становить 22.

презентація, що має бути виконана в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка ставиться за умови наявності не менше, ніж 10 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст її теми, та відповідного представлення матеріалів презентації у групі. Загальна кількість презентацій – 3. Максимальна оцінка за одну презентацію – від 3 до 4 балів, а за три – 11.

ділова гра, участь у якій максимально оцінюється у 3 бали за умови активної участі та правильного вирішення ситуації. Загальна кількість ділових ігор – 3. Максимальна оцінка за участь в одній діловій грі – від 3 до 4 балів, а за три – 11;

колоквіум. Протягом семестру студенти пишуть 2 колоквіуми. Максимальна оцінка за кожен з колоквіумів 8 балів. Максимальна кількість балів за обидва колоквіуми – 16. Перший колоквіум включає теми 1 – 7, а другий колоквіум – теми 8 – 14. Структура колоквіуму: 1) одне теоретичне питання (максимальна оцінка – 2 бал); 2) тестування (максимальна оцінка – 3 бали); 3) практичне завдання (максимальна оцінка 3 бали).

Підсумковий контроль:

Формою підсумкового контролю є іспит. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 20 тестів та 3 практичних завдань (ситуаційного, діагностичного та евристичного).

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт:

тести. Максимальна кількість балів –14. Кожен тест закритої форми з одиничним вибором та тест закритої форми з множинним вибором оцінюється в 0,5 бали. Кожен тест закритої форми на правильність розрахунків – в 1,5 бали. Тест відкритої форми на доповнення оцінюється в 1 бал;

стереотипне завдання. Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них: 1 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку; 1 – правильний арифметичний розрахунок показника; 1 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці виміру, відповідь; 2 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

діагностичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 9 балів, із них: 2 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку; 2 – правильний арифметичний

розрахунок показників; 2 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці виміру, необхідні пояснення; 3 – наявність обґрунтованих висновків та відповіді;

евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них: 2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми; 2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу; 2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми; 2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату; 4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового іспиту оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на іспиті, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Соціальна політика як наука і навчальна дисципліна		
	Практичне заняття	Практичне заняття 1 Завдання 1.1. Асоціації з поняттям «соціальна політика» Завдання 1.2. Ділова гра ««Портрет» соціального працівника: професійні та духовно-моральні якості»	Ділова гра	3
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Типи соціальної політики»			
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Державна політика у сфері соціального захисту населення України		
	Практичне заняття	Практичне заняття 2 Завдання 2.1. Психологічний тест «Опитувальник методики «Шкала емоційного відгуку»» (А. Меграбяна і Н. Епштейна) Завдання 2.2. Експрес-опитувальник «Індекс толерантності» Завдання 2.3. Анкета «Що таке толерантність?» Завдання 2.4. Тест комунікативної толерантності (В. В. Бойко)	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Страхові та не страхові ризики»			
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Державні соціальні стандарти і гарантії		
	Практичне заняття	Практичне заняття 3 Завдання 3.1-3.5 Вирішення ситуаційних завдань щодо надання державних соціальних стандартів та гарантій	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження»		
Тема 4.	Аудиторна робота			
	Лекція	Нормативно-правова база соціальної політики		
	Практичне заняття	Практичне заняття 4 Завдання 4.1-4.5 Вирішення ситуаційних завдань щодо права на соціальний захист	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Конституція України, закони й підзаконні нормативно-правові акти.		
Тема 5.	Аудиторна робота			
	Лекція	Державна соціальна політика у сфері праці		
	Практичне заняття	Практичне заняття 6 Завдання 6.1-6.9. Визначення завдань щодо оцінки економічної активності	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Забезпечення рівних можливостей в реалізації права на працю та вільний вибір виду діяльності»		
Тема 6.	Аудиторна робота			
	Лекція	Соціальне партнерство та соціально-трудова конфлікти		
	Практичне заняття	Практичне заняття 7 Завдання 6.1. Ділова гра "Поведінка в конфлікті" Завдання 6.2. Вправа "Конфлікт у транспорті" Завдання 6.3. Вправа "Як вирішувати конфліктні ситуації" Завдання 6.4. Інтерактивний діалог "Конфлікт"	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Стан соціального партнерства в Україні та основні напрями його розвитку» Підготовка до контрольної роботи		

Тема 7.	Аудиторна робота			
	Лекція	Політика у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування		
	Практичне заняття	Практичне заняття 7 Завдання 7.1-8.2. Визначення розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування Завдання 7.3-8.4. Страхування тимчасової втрати працездатності	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	4
		Написання контрольної роботи	Контрольна робота	8
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Єдиний соціальний внесок».			
Тема 8.	Аудиторна робота			
	Лекція	Основні напрями та шляхи реалізації соціальної політики щодо соціально вразливих верств населення		
	Семінарське заняття	Соціально вразливі категорії населення які потребують екстреної соціальної допомоги. Державна молодіжна політика, її фінансування та гарантії соціального захисту. Соціальний захист інтересів жінок та дітей, які зазнали насилля в сім'ї.	Доповідь, презентація	4
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Соціально вразливі категорії населення»			
Тема 9.	Аудиторна робота			
	Лекція	Соціальна політика по відношенню до людей з обмеженими можливостями		
	Практичне заняття	Тренінг до теми 9. «Основи соціального захисту осіб з інвалідністю».	Ділова гра	4
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Організаційні принципи роботи центрів соціально-психологічної реабілітації людей з функціональними обмеженнями»			

Тема 10.	Аудиторна робота			
	Лекція	Державна підтримка сімей з дітьми, малозабезпечених та багатодітних сімей в Україні.		
	Практичне заняття	Практичне заняття 8 Завдання 8.1-8.5. Розрахунок державної соціальної допомоги	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Паунок малюка»		
Тема 11.	Аудиторна робота			
	Лекція	Державна молодіжна політика та гарантії соціального захисту молодих громадян		
	Семінарське заняття	Семінарське заняття до теми 11 Психолого-педагогічні передумови успішної інтеграції молоді у суспільстві. Підтримка молоді у складних життєвих ситуаціях. Профілактика асоціальної поведінки, небезпечних захворювань та формування здорового способу життя	Доповідь, презентація	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Державна молодіжна політика та гарантії соціального захисту молодих громадян»		
Тема 12.	Аудиторна робота			
	Лекція	Соціальна політика щодо підтримки людей похилого віку		
	Практичне заняття	Завдання 9.1-9.5. Ситуаційні завдання	Виконання компетентнісно-орієнтованого завдання	2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до теми за питаннями: Трирівнева система пенсійного страхування		

		<i>Аудиторна робота</i>		
Тема 13.	Лекція	Благодійність та волонтерська діяльність		
	Практичне заняття	Практичне заняття 13 Завдання 13.1. «Емоційна компетентність» Завдання 13.2 «Конструктивно управляти емоціями – це означає...» Завдання 13.3 «Проблемний клієнт» Завдання 13.4 «Вербалізація негативних емоцій»	Ділова гра	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою «Соціальні та психологічні аспекти волонтерської діяльності». Підготовка до контрольної роботи		
		<i>Аудиторна робота</i>		
Тема 14	Лекція	Соціальна відповідальність бізнесу		
	Семинарське заняття	Концептуальні основи розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Вигоди бізнесу від впровадження КСВ. Тенденції розвитку КСВ. Типи корпоративних соціальних ініціатив	Доповідь, презентація	3
		Написання контрольної роботи	Контрольна робота	8
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання			
			Іспит	40
РАЗОМ				100

Рекомендована література

Основна

1. Васильєва-Халатникова М. О. Соціальна молодіжна політика : навч.-метод. посіб. / Васильєва-Халатникова М. О. ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ф-т психології, Каф. педагогіки. - Київ : [б. в.], 2015. – 204 с.
2. Євдокимова І. А. Соціальна політика : навчальний посібник / І. А. Євдокимова. – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2015. – 184 с
3. Зайнятість, праця та соціальний захист населення: вітчизняний та зарубіжний досвід. // За ред. к.е.н., професора Т. М. Кір'ян. – К.: 2017. – 245 с.

4. Соціальна економіка : навчальний посібник / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 275 с.
5. Соціальна і гуманітарна політика : підручник / [В. П. Трощинський та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2016. – 790 с.

Додаткова

6. Бондаренко С. М. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку / С. М. Бондаренко, Н. В. Бугас. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2021. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2021_2_23
7. Дороніна Т. О. Державна соціальна політика та розвиток соціальної освіти: зарубіжний досвід та вітчизняний контекст / Т. О. Дороніна // Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка. – 2019. – Вип. 11. – С. 16-21.
8. Дрималовська Х. В. Державна соціальна політика: сутність, моделі, напрями [Електронний ресурс] / Х. В. Дрималовська, Р. Д. Бала // Проблеми економіки. – 2021. – № 1. – С. 178-184.
9. Жеребило І. В. Соціальна політика держави як регулятор розвитку соціальної сфери: теоретико-методологічні аспекти / І. В. Жеребило // Проблеми економіки. – 2020. – № 1. – С. 283-289.
10. Кудлаєнко С. В. Соціальна політика: моделі, пріоритети, механізми реалізації : [монографія] / Кудлаєнко С. В. – Хмельницький : ХНУ, 2018. – 342 с.
11. Мостепанюк А. В. Соціальна політика держави: формування наукових підходів та європейські реалії / А. В. Мостепанюк // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. – 2020. – Т. 31(70), № 2(1). – С. 1-7.
12. Оверчук В. А. Соціальна політика в контексті реабілітації та працевлаштування осіб з інвалідністю : [монографія] / В. А. Оверчук. – Вінниця : Кушнір Ю. В., 2019. – 298 с.
13. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. 1. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 256 с.
14. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 (Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми) / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниця. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. – 352 с.
15. Соціальна політика сучасного українського суспільства: соціально-захисний контекст: [колект.] монографія / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. А. О. Ярошенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. - 259 с.
16. Соціальна політика: вимоги суспільства, виклики часу, потреби людини : наук.-аналіт. доп. / [Шемшученко Ю. С. та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. - 80 с.
17. Токарський Т. Б. Соціальна політика України в контексті євроінтеграції : монографія / Т. Б. Токарський. – Київ : АртЕк, 2018. – 369 с.

Нормативні документи

18. Про соціальні послуги : Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.
19. Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії [Електронний ресурс] : Закон України № 2017-III від 05.10.2000 р. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.498>
20. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму (від 03.02.2017 № 178/147/31). [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0347-00>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

21. Державний комітет статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>.
23. Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=146301&cat_id=146273.
24. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна "Основи соціальної політики" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5605>